

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
دانشکده علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش :
روابط بین الملل

عنوان :
بررسی تأثیر پدیده ایران هراسی بر جایگاه و موقعیت منطقه ای و
بین المللی ایران

استاد راهنما :
دکتر علی اصغر زرگر

استاد مشاور :
دکتر عباس سلطانلو

پژوهشگر :
علی ذوالفقاری
زمستان ۱۳۹۱

تقدیم به :

ساحت مقدس امام زمان (عج)

تشکر و قدردانی :

منت خدای را عزوجل که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت. فراموش نمی کنم روزهای خاطره انگیزی را که در فضای دلنشین آموزش و بحث های علمی اولین بار اندیشه پردازش این موضوع در گفتگوی صمیمی با دکتر بهزاد خوش اندام داشتم شکل گرفت که اکنون با گذشت ماهها سعی و تلاش در جهت پرداخت به گوشه ای از این موضوع مهم و با هدایت و راهنماییهای اساتید گرانقدر به نقطه ای رسیده است که شاید در خور توجه قرار گیرد. جا دارد در این جا از مه دوستانی که به نوعی در تدوین این نوشتار با بنده همکاری نموده اند به ویژه دکتر بهزاد خوش اندام تشکر نمایم.

لازم میدانم از مسئولین محترم دانشکده وهمه کارکنان صدیق این مجموعه نیز تشکر نمایم. این نوشتار حاصل راهنماییهای گرانقدر استاد محترم راهنما جناب آقای علی اصغر زرگر و استاد محترم مشاور جناب آقای دکتر سلطانلو است که صمیمانه از بزرگواریشان سپاسگذارم. در پایان جا دارد از پدرم که همواره خالصانه برایم آرزوی موفقیت دارد تقدیر و تشکر نمایم. خدایا چنان کن سرانجام کار تو خوشنود باشی و ما رستگار.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب علی ذوالفقاری دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد نا پیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۶۵۰۱۹۵۰۰ در رشته روابط بین الملل که در تاریخ ۹۱/۱۱/۰۳ از پایان نامه خود تحت عنوان بررسی تاثیر پدیده ایران هراسی بر موقعیت و جایگاه منطقه ای و بین المللی ایران با کسب نمره ۱۷/۵۰ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و.....) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و روبه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و.... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۱/۱۱/۰۳

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای علی ذوالفقاری از پایان نامه خود دفاع

نموده و با نمره ۱۷/۵۰ بحروف هفده و پنجاه صدم و با درجه بسیار خوب

مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : مقدمه و کلیات تحقیق
۱-۱-۱	مقدمه ۱
۲-۱-۱	طرح مساله ۷
۳-۱-۱	اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن ۸
۴-۱-۱	هدف های تحقیق ۸
۵-۱-۱	سوالات تحقیق (بیان روابط بین متغیرهای مورد مطالعه) ۸
۶-۱-۱	فرضیات ۹
۷-۱-۱	پیشینه تحقیق ۹
۸-۱-۱	چارچوب نظری تحقیق ۱۱
۹-۱-۱	روش تحقیق ۱۱
۱۰-۱-۱	جامعه آماری و حجم آن ۱۱
۱۱-۱-۱	برآورد حجم نمونه و روش نمونه گیری ۱۱
۱۲-۱-۱	روش گردآوری اطلاعات ۱۲
۱۳-۱-۱	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات ۱۲
۱۴-۱-۱	متغیرها و واژه های کلیدی ۱۲
۱۵-۱-۱	سازماندهی پژوهش ۱۳

فصل دوم : چارچوب نظری و تئوریک

۱-۲-۱	وضعیت نظام بین الملل و جایگاه کشورها از منظر نظریات روابط بین الملل ۱۴
الف -	سازه انگاری ۱۴
ب -	لیبرالیسم ۱۵

- ج- مکتب انگلیسی..... ۱۹
- د- واقع گرایی..... ۱۷
- ه- نظریه نو واقع گرایانه..... ۲۱
- ۲-۲- تشریح جایگاه کشورها و بازیگران بین المللی از منظر نو واقع گرایی..... ۲۸
- ۳-۲- نو واقع گرایی و جایگاه بین المللی و منطقه ای ایران..... ۳۱
- ۴-۲- نو واقع گرایی پدیده ایران هراسی و جایگاه بین المللی و منطقه ای ایران..... ۳۳

فصل سوم: بررسی مفهوم، ابعاد و رویکردها در مورد پدیده ایران هراسی

- ۱-۳- ظرفیت ها و قابلیت ها..... ۳۵
- الف- موقعیت ژئوپلیتیک ایران..... ۳۵
- ب- زمینه های فرهنگی ایران..... ۳۸
- ج- زمینه های قدرت سیاسی..... ۳۹
- د- جایگاه ویژه انرژی..... ۴۲
- ه- تحولات جدید خاورمیانه..... ۴۳
- ۲-۳- مفهوم ایران هراسی..... ۴۵
- ۳-۳- ابعاد و دلایل زمینه های سیاسی-اجتماعی ایران هراسی..... ۵۱
- ۴-۳- مصادیق اقدامات ائتلاف غرب در پدیده ایران هراسی..... ۶۱
- الف- القای دسترسی ایران به سلاح هسته ای..... ۶۲
- ب- القای تهاجمی بودن فناوری های دفاعی ایران..... ۶۵
- ج- اعای دخالت جمهوری اسلامی ایران در امور داخلی سایر کشورها..... ۶۶
- د- القای مخالفت ایران با صلح و ثبات منطقه ای..... ۶۷
- ه- القای حمایت ایران از تروریسم..... ۶۸

۶۹.....- اتهام نقض حقوق بشر در ایران.....

فصل چهارم : عاملان، ابزارها و اهداف پدیده ایران هراسی

۷۲.....-۱-۴ ایران هراسی: عاملان و ابزارها.....

۷۹.....-۲-۴ اهداف طرح ایران هراسی.....

۸۰.....الف- جابجایی کانون منازعه در خاورمیانه (انتقال بحران از مدیترانه به خلیج فارس).....

۸۰.....ب- سرعت بخشیدن به روند سازش اعراب و اسرائیل.....

۸۲.....ج- تشکیل ناتوی عربی از عمان تا لبنان.....

۸۳.....د- ایجاد جنگ مذهبی شیعه و سنی در خاورمیانه.....

۸۵.....ه- اختلاف افکنی در داخل ایران.....

۸۶.....و- تسلط بر منابع نفتی منطقه.....

۸۸.....ز- توجیه حضور و اشغالگری آمریکا در منطقه.....

۸۹.....ح- ایجا مسابقه تسلیحاتی در منطقه.....

۹۱.....ط- منزوی ساختن ایران در عرصه منطقه ای و بین المللی.....

فصل پنجم : نقش رسانه ها در تبلیغ طرح ایران هراسی

۹۴.....-۱-۵ نقش و عملکرد رسانه های غربی.....

۹۸.....-۲-۵ محورهای عملکرد رسانه های غربی.....

۹۸.....الف- برقراری پیوند میان ایران، اسلام و تروریسم اسلامی.....

۹۹.....ب- ایجاد وحشت از مسلمانان.....

۱۰۰.....ج- بازنمایی ایران در جهان موافق تروریسم.....

۱۰۱.....د- پدید آوردن زمینه ها برای حمله به مسلمانان و ایران.....

هـ - نقش و عملکرد رسانه های رژیم صهیونیستی..... ۱۰۲.....

و - حمایت‌های رسانه ای اسرائیل و عربستان..... ۱۰۶.....

فصل ششم : پدیده ایران هراسی و جایگاه منطقه ای و بین المللی ایران

۱-۶ - ایرن هراسی و جایگاه ایران در موضوعات امنیت بین الملل..... ۱۱۲.....

۲-۶ - ایران هراسی و جایگاه ایران در معادلات و نظم بین المللی و منطقه ای..... ۱۱۴.....

۳-۶ - ایران هراسی و رابطه ایران با قدرتهای بزرگ..... ۱۱۵.....

۴-۶ - ایران هراسی و روابط ایران با قطبهای جهانی..... ۱۱۷.....

۵-۶ - ایران هراسی و ضرورتهای نقش ایران در حرکتهای آزادی بخش خاورمیانه..... ۱۱۸.....

۶-۶ - ایران هراسی و روابط ایران با کشورهای همسایه..... ۱۱۹.....

۷-۶ - ایران هراسی و موضوع هسته ای ایران..... ۱۲۰.....

نتیجه گیری و پیشنهادات..... ۱۲۲.....

فهرست منابع و مآخذ..... ۱۳۳.....

فصل اول : مقدمه و کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

در عرصه نظام بین المللی معاصر پدیده هایی چون هراسی دارای دلایل، ابعاد و پیامدهای قابل توجهی هستند. به راستی با توجه به چه زاویه دید و نگرشی می توان به تحلیل این پدیده و آثار و پیامدهای آن پرداخت و سوال مهمتر این است که در بررسی این موضوع باید به چه نکاتی توجه داشت؟ اولین نکته یا مرحله در این زمینه بررسی موضوع از منظر تئوری های روابط بین الملل است. تئوری های روابط بین الملل از جمله چارچوب های قوی هستند که به درک و تحلیل ما در ارتباط با موضوعات بین المللی کمک قابل توجهی می نمایند و ما را در مسیر تعیین پدیده ها و روندهای بین المللی هدایت می نمایند.

با استفاده از این عینک و نگاه تئوریک در ارتباط با ابعاد مختلف تاثیرگذاری پدیده ایران هراسی بر جایگاه بین المللی و منطقه ای ایران موضوع مهمی است که می تواند در تحلیل و توصیف موضوع حاضر مهم باشد.

بررسی مشخصات کلی جغرافیایی، ژئوپلیتیکی و زمینه ها و نیات فرهنگی - سیاسی ایران بعد از انقلاب و در مرحله بعدی بررسی مفهوم، ابعاد، رویکردها و مصادیق مختلف موجود و به کار رفته در زمینه ایران هراسی را از منظر برخی از بازیگران مهم بین المللی و پیرامونی جمهوری اسلامی ایران دومین موضوع مهم در این زمینه است.

مخصوصاً در این زمینه باید ابعاد مختلف اهمیت جمهوری اسلامی ایران در نظام بین الملل موجود بررسی شود.

جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک بازیگر منطقه‌ای و با توانمندی‌های گسترده که از تاثیرات در سطح جهانی نیز برخوردار است. این کشور با ویژگی‌های منحصر به فرد و جایگاهی متمایز در تحولات استراتژیک، همواره از تغییر و تحولات نظام بین المللی تاثیر می‌پذیرد و بر آن نیز متقابلاً تاثیر می‌گذارد. تردیدی نیست جمهوری اسلامی ایران با توجه به ویژگی‌های خاص ژئوپلیتیک، ژئواکونومیک و ژئوکالچر، یک کشور موثر بین المللی است و بسیار فراتر از کشوری منطقه‌ای و محلی عمل می‌کند. بسیاری از کشورها صرفاً یک کشور خنثی به شمار می‌روند؛ نه قدرت منطقه‌ای هستند و نه بر تحولات منطقه‌ای تاثیر گذاری چندانی دارند. در این باره می‌توان مثال‌های بسیاری را در آسیا، آفریقا و حتی اروپا ذکر کرد. برخی کشورها فراتر از مسائل داخلی خود موثرند و می‌توانند تحولات منطقه‌ای و حتی فرامنطقه‌ای را تحت تاثیر قرار دهند که اصطلاح از آن‌ها با عنوان «بازیگران منطقه‌ای و یا بین المللی» نام برده می‌شود. جمهوری اسلامی ایران، علاوه بر آن که یک قدرت منطقه‌ای به حساب می‌آید؛ حرکات، رفتار و فعالیت‌های آن نه فقط در منطقه و پیرامون آن خلاصه نمی‌شود بلکه برخی از آن‌ها در کل جهان نیز بازتاب پیدا می‌کنند؛ همچنان که تحولات جهانی نیز بر آن تاثیرگذار است.

بخش قابل توجهی از موقعیت کنونی جمهوری اسلامی ایران در جامعه بین المللی، از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ متاثر است. شعارها، اهداف و آرمان‌هایی که همراه با انقلاب اسلامی در ایران مطرح شد هم در سطح منطقه‌ای و هم در سطح بین المللی تاثیرات انکارناپذیری بر جای گذاشت و در پی آن جایگاه جمهوری اسلامی ایران را در سطح ژئوکالچر نیز متحول ساخت. انقلاب اسلامی پیش از آن که یک کوشش مردمی برای متحول ساختن وضع داخلی در یک واحد ملی باشد. حاوی پیام‌هایی در مقابله با وضع زور و زر و تزویر موجود جهانی بود.

این پیام‌ها نه تنها وضع موجود را زیر سؤال می‌برد بلکه ماهیت آن را نیز غیر اخلاقی و مستحق دگرگونی می‌دانست. در همین جهت «گری سیک» مشاور وقت کاخ سفید در امور ایران، در کتاب «زمانی که هر چیز فرو می‌پاشد» در همین باره می‌نویسد: «از هنگام سقوط شهر سایگون^۱ هیچ واقعه‌ای به اندازه انقلاب ایران، آمریکا را تحت تاثیر قرار نداده است.» به بیان دیگر، نه فقط یک ملت و یک تاریخ کهن در معرض دگرگونی قرار گرفت، بلکه بسیاری از روندها، تئوری‌ها و موجودیت‌های مبتنی بر سیاست‌ها و سیاست‌گذاری شرق و غرب و ساختار تقسیم قدرت در نظام بین‌الملل آن زمان در سطوح مختلف به چالش فرا خوانده شد.

بنابراین در میان کشورهای منطقه خاورمیانه ایران به علت برخورداری از پایه‌های ذاتی قدرت و ویژگی‌های درونی در ساخت قدرت و سیاست از اهمیت ویژه‌ای برای نظام بین‌الملل برخوردار است. به طوری که هیچ کشوری به اندازه جمهوری اسلامی ایران در طول سه دهه گذشته به کرات موضوع مباحث مرتبط با صلح و امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی بوده است. به همین سبب سرنوشت تحولات در ایران نه فقط در سطح منطقه‌ای بلکه در سطح بین‌المللی اهمیت دارد ظرفیتها و قابلیت‌های ایران که تبیین کننده جایگاه منطقه‌ای و بین‌المللی آن است و ارتباط آن با پدیده ایران هراسی موضوع مهمی است که دومین نکته زمینه بررسی موضوع ایران هراسی است.

در سال‌های اخیر و با اوج گرفتن تنش‌های سیاسی و امنیتی بر سر برنامه‌های صلح آمیز هسته‌ای ایران، همواره ایجاد یک اجماع قوی جهانی علیه فعالیت‌های صلح آمیز ایران در زمینه‌های هسته‌ای و دفاعی به عنوان یک تاکتیک اثربخش در مقابله با جمهوری اسلامی مورد توجه آمریکا و متحدانش قرار گرفته است. در ایجاد این اجماع به اصطلاح جهانی علیه ایران، که با هدایت آمریکا در درون ساختارها و

^۱ واقعه سایگون اشاره به شکست آمریکا در جنگ ویتنام دارد. شهر سایگون پایتخت ویتنام جنوبی توسط نیروهای ویت کنگ و ویتنام شمالی در روز ۲۹ آوریل سال ۱۹۷۵ سقوط کرد و تمام آمریکایی‌های مقیم این شهر در تاریخ مذکور فرار کردند.

سازمان‌های بین‌المللی همچون شورای امنیت سازمان ملل متحد و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و همچنین در عرصه روابط دو یا چند جانبه کشورها و بیرون از نهادهای بین‌المللی دنبال می‌شود، توجه به زمینه‌ها و بسترهای منطقه‌ای در شکل‌گیری اجماع موردنظر از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

در این جهت، همواره در بیشتر دیدارهای دو یا چند جانبه نهان یا آشکار سردمداران آمریکا، انگلیس، فرانسه و رژیم صهیونیستی با سران عرب منطقه، بر لزوم تشکیل جبهه‌ای واحد از اعراب میانه‌رو علیه جمهوری اسلامی تاکید شده است. طرح زمینه‌ای و اصلی برای ایجاد این اجماع فراگیر و جبهه واحد علیه ایران که به شکل‌های گوناگون از سوی آمریکا، رژیم صهیونیستی و برخی کشورهای اروپایی دنبال می‌شود، «ایران هراسی» نام دارد. در حوزه اندیشه ورزی سیاسی و از حیث مفهومی، ایران هراسی به دنبال آن است که ایران را به عنوان تهدیدی بزرگ در منطقه و همچنین تهدیدی برای صلح و امنیت بین‌المللی مطرح کند و زمینه‌های تضعیف و تخریب چهره نظام در سطح منطقه و جهان را فراهم سازد. همگی موارد فوق از جمله موضعاتی هستند که باید به عنوان سومین نکته در بررسی این موضوع با عنوان کلی عاملان، ابزارها و اهداف پدیده ایران هراسی باید به بررسی آنها پرداخت.

چهارمین نکته مورد توجه در این زمینه نقش رسانه‌ها در زمینه پدیده ایران هراسی است. بی تردید رسانه‌ها و نقش مسلط آن‌ها در شکل‌دهی، جهت‌دادن و مدیریت افکار عمومی بر هیچ کس پوشیده نیست. از این رو رسانه‌های جمعی، منبع مهم قدرت در جهت منافع افراد، گروه‌ها و کشورها به حساب می‌آیند. امروزه نیز رسانه‌های غربی نقشی اساسی در ایجاد و تغییر نگرش افراد به جهان پیرامون و واقعیت‌های زندگی دارند، زیرا رخدادها را آن گونه که می‌خواهند بازنمایی می‌کنند. از همین رو رسانه‌ها یکی از عوامل موثر بر ساخت ذهنیت یکایک افراد جامعه درباره یک موضوع مشخص و به عنوان ابزار بازنمایی جهان واقعی و پیرامونی به شمار می‌روند. در این جهت رسانه‌های وابسته به نظام پوسیده سرمایه‌داری، متناسب با اهداف و ایدئولوژی خاص خود، تصویری از ایران و انقلاب اسلامی بازنمایی

می‌کنند که میان آن تصویر بازنمایی شده و روایت شکل گرفته از آن با واقعیت، تفاوتی آشکار وجود دارد.

بررسی آثار موجود نشان می‌دهد امروزه رسانه‌های غربی، وقایع و حوادث جهان را با نگاه خود رصد و به مخاطبان منعکس می‌کنند و مخاطبان آن‌ها به طور عمومی واقعیتی تخریب شده را در می‌یابند و فهم ناقصی از یک رویداد واقعی کسب می‌کنند. در بیشترین این متون هدف اصلی مقابله با جمهوری اسلامی ایران و مهار و جلوگیری از گسترش و نفوذ معنوی ایران در منطقه است.

تئوری پردازان غرب و جهت دهندگان به رسانه‌های ارتباط جمعی به طور کامل به این نکته اساسی واقف‌اند که تغییر در واقعیت‌ها، دشوار و گاهی عملاً ناممکن است.

اما تغییر دنیای ذهنی انسان‌ها و افکار عمومی با ارائه داده‌های غلط به آن‌ها امکان پذیر است؛ بنابراین کاملاً مشخص است که هدف از القای سوژه‌های تکراری غیر واقعی، ایجاد یک تصویر منفی وارونه و ذخیره و بازیابی اطلاعات در مورد محرک‌ها و داده‌های مربوط به آن تصویر است و در مقابل داده‌های عینی، حتی اگر این داده‌های جدید مغایر با تصاویر ذخیره باشند، نوعی سوگیری در پردازش اطلاعات جدید به نفع تصاویر ذخیره شده قبلی دیده می‌شود. با عنایت به این سوگیری‌ها و تحریف‌هاست که تصورات قالبی و غیرواقعی درباره ایران و مردم شکل می‌گیرد، در حالی که واقعیت چیز دیگری است.

در پس این تحریفات، القای وارونه مفهوم صدور انقلاب در آرمان‌های ملت ایران و ترویج ایران هراسی در راس اهداف قرار دارد. بنابراین دشمن می‌کوشد با استفاده از جریان سازی خبری به کمک رسانه‌هایی که در اختیار دارد و یا رسانه‌های وابسته‌ای که به نوعی خوراک تبلیغاتی خود را از رسانه‌های آمریکا و متحدانش دریافت می‌کنند و در برخی موارد تامین مالی می‌شوند (از بودجه‌های اختصاص یافته توسط سنای آمریکا به این امر) و همچنین از سوی رسانه‌هایی که دارای اهداف مشترکی علیه جمهوری اسلامی ایران هستند، سناریوهای مختلفی را طراحی و به شیوه‌های مختلف، جمهوری اسلامی ایران را در

مجامع جهانی محکوم و یا با هدایت و جهت دهی به افکار عمومی جهان بستر اقدامات را علیه جمهوری اسلامی ایران از تحریم تا سایر اقدامات فراهم کند.

از این رو استراتژیست‌های عملیات روانی و متخصصان تبلیغاتی و کارگزاران رسانه‌ای بین‌المللی فرماندهان این نبرد رسانه‌ای هستند و سربازان این جنگ در ظاهر، نویسندگان، خبرنگاران، مفسران، تصویربرداران، تولیدکنندگان خبری و مطبوعاتی، کارگردانان، تهیه‌کنندگان و عکاسان رسانه‌ها هستند. سلاح و تجهیزات این سربازان نیز رادیو، تلویزیون اینترنت، ماهواره، خبرگزاری‌ها، دوربین‌ها، کاغذ و قلم و دستگاه‌های چاپ و نشر و ... است.

لیکن واقعیت آن است که در پشت صحنه عملیات رسانه‌ای، سیاست رسانه‌ای قدرت‌ها و نظام سلطه به مثابه راهبرد این حرکت قرار گرفته است که به صورت رسمی و سازمان یافته - اما پنهان - با اختصاص بودجه‌ای سری از سوی سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی و دستگاه‌های جاسوسی و تشکیلات ویژه نظامی هدایت می‌شود. در همین جهت در اواخر سال گذشته میلادی، کنگره آمریکا لایحه‌ای علیه ایران تصویب و «باراک اوباما» را موظف کرد ۹۰ روز پس از تصویب این قانون. گزارشی از تلاش‌های دولتمردان کاخ سفید برای پخش برنامه‌های جهانی و مورد حمایت آمریکا و استفاده از بودجه مربوط به رسانه‌ها و ارزیابی تاثیر این مبالغ در روند تبلیغات علیه ایران، بیان کند.

ارتباط بین پدیده ایران هراسی و تأثیرگذاری آن بر جایگاه بین‌المللی و منطقه‌ای ایران پنجمین نکته‌ای است که در بررسی موضوع پژوهش حاضر می‌توان بدان توجه داشت. بررسی و سنجش واضح و مشخص جایگاه بین‌المللی و منطقه‌ای ایران در ابتدای سال ۲۰۱۳ میلادی موضوع بسیار مهمی است که با بررسی و استفاده از منابع موجود و در دسترس در این زمینه و همچنین تحلیل داده‌ها و اطلاعات موجود قابل دستیابی است.

بررسی ۵ نکته مطرح شده فوق از عمده موضوعاتی هستند که در پژوهش حاض پژوهشگر سعی دارد با یک دید علمی و کامل به بررسی آنها بپردازد و در فصول مختلف پژوهش سعی در گردآوری، تبیین و تحلیل اطلاعات در مورد آن دارد.

۱-۲- طرح مسأله

پدیده اسلام هراسی یکی از معضلات چند دهه اخیر در تحولات بین المللی و منطقه‌ای بوده است. وقوع انقلاب اسلامی در ایران در سال ۱۹۷۹ به وجود آورنده روندها و تحولات جدیدی در عرصه اسلام سیاسی و ترویج اسلامی هراسی در عرصه تعاملات منطقه‌ای و بین المللی بوده است. پدیده‌ای به نام ایران هراسی که نزدیک به سه دهه در عرصه تحولات بین المللی و منطقه‌ای از سوی بازیگرانی خاص دنبال می‌گردد را باید در قالب موج «اسلام هراسی» در عرصه نظام بین المللی مورد کند و کاو قرار داد. در حقیقت پدیده‌ای به نام ایران هراسی که ریشه در تحولات انقلاب اسلامی ایران دارد دارای دلایل - ابعاد و پیامدهای خاصی بوده است که لزوم نگرش در ابعاد مختلف آن تبیین و تحلیل کننده بسیاری از معضلات و چالش‌های پیش روی سیاست خارجی ایران است. تحقیق حاضر به لحاظ نکات فوق در حقیقت درصدد بررسی ابعاد مختلف پدیده ایران هراسی و ارتباط آن با جایگاه و موقعیت منطقه‌ای ایران در سه دهه اخیر و ترسیم دورنمای آتی تحولات جایگاه سیاست خارجی و موقعیت منطقه‌ای بین المللی ایران با توجه به موضوع و پدیده‌ای تحت عنوان «ایران‌هراسی» است.

۳-۱- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن

اهمیت توجه به موضوعات «اسلام هراسی»، «اسلام سیاسی» و «ایران هراسی» در سطوح تحلیل سیاست خارجی ایران، درگیر بودن دستگاه سیاست خارجی ایران و برخی از بازیگران مهم بین المللی با پدیده‌ای به نام ایران هراسی، کاربردی بودن موضوع تحقیق در رابطه با تحولات و حوادث منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا تحت عنوان «بیداری اسلامی» از مهمترین دلایل اهمیت تحقیق حاضر و انگیزه محقق جهت انتخاب موضوع حاضر بوده است.

۴-۱- هدفهای تحقیق

- بررسی دلایل پدیده ایران هراسی و پیامدهای آن بر موقعیت منطقه‌ای و بین المللی ایران از مهمترین هدفهای تحقیق حاضر است.

- دستیابی به یک منبع تحلیلی^۱ - تبیینی جهت ترسیم دورنمای جایگاه منطقه‌ای و بین المللی ایران - تلاش در جهت دستیابی به گزاره‌هایی کاربردی جهت توصیه به دستگاه‌های سیاستگزاری مربوط به سیاست خارجی ایران و همچنین تلاش در جهت مدل سازی و سناریوسازی‌های احتمالی از دورنمای جایگاه منطقه‌ای و بین المللی ایران در ارتباط با موضوع تحقیق حاضر از مهمترین اهداف تحقیق حاضر است.

۵-۱- سوالات تحقیق (بیان روابط بین متغیرهای مورد مطالعه)

سوال اصلی:

پدیده ایران هراسی در سه دهه اخیر چه تاثیری بر جایگاه منطقه‌ای و بین المللی ایران داشته است؟

سوال فرعی:

- علل و عوامل به وجود آورنده ایران هراسی کدامند؟

- به چه دلایلی غرب و به ویژه آمریکا ایران هراسی را ترویج می‌کنند؟

- ایران هراسی چه پیامدهایی را بدنبال داشته است؟

۱-۶- فرضیات

فرضیه اصلی:

پدیده ایران هراسی در سه دهه اخیر باعث محدودیتهای نسبی در تحکیم جایگاه منطقه‌ای و بین‌المللی ایران و روابط ایران با کشورهای اسلامی شده است.

فرضیه‌های فرعی:

- ایران هراسی معلول دو دسته عوامل ساختاری و غیرساختاری است. (قدرت، موقعیت جغرافیایی،

قدرت تهاجمی، نیت تهاجمی، ترویج ایران هراسی)

- جلوگیری از قدرت هژمون شدن ایران در منطقه از اهداف اصلی ترویج پدیده ایران هراسی بوده است.

- شکل‌گیری ائتلافی با محوریت آمریکا به منظور محدود کردن اهداف سیاست خارجی ایران در عرصه تعاملات منطقه‌ای از جمله پیامدهای پدیده ایران هراسی بوده است.

۱-۷- پیشینه تحقیق

1) Waltz, Why Iran should get the Bom, Foreign Affairs, 2012.

در این منبع که حاوی یکی از مهمترین نوشته‌های طرفداران مکتب رئالیسم است والتز به عنوان سردمدار رئالیسم ساختاری به تبیین و توصیف دلایلش در ارتباط با ناکارآمدی سیاستهای اعلامی و اعمالی ائتلاف غرب در مواجهه با برنامه هسته‌ای ایران پرداخته و سیاستهای آمریکا و اتحادیه اروپا را در این زمینه ناکارآمد معرفی می‌کند.

۲) استفان والت، مادر تمام فرضیات مربوط به بدترین حالت در مورد ایران، فارین پالیسی، ۹۱/۹/۱۰ به نقل از سایت: www.aftabnews.com

در این مقاله که یکی از جدیدترین مقالات منتشر شده در حوزه مسائل ایران است استفان والت به عنوان پدر واقعگرایی تدافعی به بررسی انتقادی از سیاستهای آمریکا در ارتباط با سیاست خارجی ایران پرداخته و استدلالاتی خوبی را در زمینه کارآمدی سیاست خارجی ایران و ناکارآمدی برنامه ائتلاف غرب در مقابل ایران نشان داده است.

3) John J. Mearsheimer, Iran and US should Work toward Reconciliation, Wednesday, November 21, 2012, Website:www.Iran review.org

جان مرشهایمر به عنوان پدر واقعگرایی تهاجمی در مصاحبه با سایت ایران ریویو به صورت ضمنی اهداف و دلایل مواجهه غرب را با نفوذ منطقه ای و بین المللی ایران مورد بحث قرار داده است. از مهمترین نکات موزد بحث آقای مرشهایمر در مصاحبه حاضر بحث در ارتباط با چند و چون روابط آتی ایران و قدرتهای بزرگ است که ابعاد مختلف آن در این مصاحبه بحث شده است.

۴) ایران هراسی انشعابی از جنگ نرم، به نشانی اینترنتی:

<http://www.siasiune88.Blogfa.com/author-ghoder.aspx>

در این منبع نیز ابعاد قابل توجهی از پدیده ایران هراسی با عطف توجه ویژه به پیامدهای آن بر اساس مدل جنگ نرم بحث و بررسی شده است.

۵) شریعتی نیا، محسن (۱۳۸۹)، «ایران هراسی؛ دلایل و پیامدها» فصلنامه بین المللی روابط خارجی، سال دوم، شماره ۶.

در این مقاله ابعاد و دلایل مختلف پدیده ایران هراسی مورد بررسی قرار گرفته شده است و از آن می توان در قسمتهای اولیه پژوهش حاضر استفاده کرد.